

DE ZOOGENAAMDE VAGUS NEUROSEN.

Aangezien collega KOOPMAN in zijn stukje onder bovenstaanden titel (dit *Tijdschrift*, 21 Augustus 1920) ook opvattingen aanvecht, die door mij reeds vroeger zijn verdedigd, o. a. in een vergadering der afdeling 's-Gravenhage onzer Maatschappij, zou ik gaarne een en ander opmerken naar aanleiding van KOOPMAN's bezwaren. In de eerste plaats is het moeielijk, tusschen de vele overbodige franje van zijn betoog, tusschen goedkoop en misplaatste „geestigheden”, zijn eigenlijke argumenten te ontdekken. Zijn kennis van het sympathische systeem schijnt niet verder te gaan dan de door hem gegeven aanhaling uit het boek van CASTELLINO en PENDE, althans negeert hij het feit, dat de tonus en de verrichtingen van den sympathicus niet alleen worden onderhouden door de werking der sympathische gangliëncellen, doch dat daarbij een zeer belangrijke rol spelen de afscheidingsproducten der z.g. accelereerende bloedklieren (hypophyse-achterkwab, schildklier, bijniemerg en geslachtsklier). Dientengevolge ontgaat hem de consequentie, dat insufficiëntie van een der genoemde klieren noodzakelijkerwijze tot tonus-verlaging van het sympathische systeem moet leiden (hierover uitvoerige mededeelingen bij BIEDL en bij FALTA). Het zoo veelvuldig voorkomende ziektebeeld der lichte sympathicus-hypotonie, met den bovengenoemden oorsprong, schijnt dan ook aan KOOPMAN volslagen onbekend te zijn. Wonderlijk is ook, dat hij niet begrijpen kan, dat een sympathische minderwaardigheid kan (niet: moet) leiden tot een overwegen van den antagonistischen vagustonus, en dat dus bij die gevallen van z.g. „vagotonie” niet de verhoogde vagustonus, doch de verlaagde sympathicustonus het primaire is. Weet KOOPMAN niet, dat elke spasmus, en dus ook de vagospasmus, op antagonistenvlamming (resp. parese) berust? Verder is het hem niet duidelijk, „dat bij trophische veranderingen (hij bedoelt: trophische stoornissen) altijd een insufficiëntie der verzorging in het spel is”. Maar weet hij dan niet, dat de sympathicus de trophische zenuw der passieve deelen (huid, haren, skelet, tanden enz.) is, en dat dus vermindering in den trophischen toestand dier deelen op insufficiëntie van den sympathicus moet wijzen, tenminste, indien deze trophische stoornissen „idiopathisch” ontstaan zijn? Laat hij hieromtrent eens ijverig bestudeeren: CASSIRER, *die vasomotorisch-trophischen Neurosen*; wellicht begrijpt hij dan wel het bedoelde verband.

Werkelijk verbijsterend is, dat KOOPMAN vraagt: hoe weet BOLTEN, dat de sympathicus verslappend op den darm werkt? Ik zou willen antwoorden: weet hij dat dan niet eens en durft hij over dit onderwerp te schrijven, ondanks dit gemis van de meest elementaire kennis op dit gebied? Het blijkt ten duidelijkste, dat de talrijke mededeelingen dienaangaande hem volslagen onbekend zijn; laat hij, alvorens het air van een bevoegd beoordeelaar aan te nemen, eerst eens de dissertaties van VAN WELY en van LICHTENBELT lezen; hij zal daar dan vinden, dat proefondervindelijk is vastgesteld, dat de splanchnicus de ontspannende (remmende) zenuw is voor de spieren van de maag en der darmen (beide lagen): na splanchnicus-doorsnijding ontstaat zeer verhoogde peristaltiek, door splanchnicus-prikkeling verdwijnen alle peristaltische bewegingen. De sympathicus is echter de motorische (accelereerende) zenuw voor de 3 sphincteren (sph. pylori, sph. ileocolica en sph. ani int). De vagus daarentegen accelereert de darmpersistaltiek en remt de sphincteren (o. a. zeer uitvoerig beschreven door GASKEL, „the involuntary nervous systeem”, welk boek ik KOOPMAN zeer kan aanraden eens door te werken).

Dan verkondigt hij, dat adrenaline geen bepaalden invloed op het bloedbeeld heeft, omdat KÄGI na adrenaline-toediening geen veranderingen vond. Doch hij weet blijkbaar niet, dat FALTA door adrenaline-toediening bij dieren de eosinophile cellen zag verminderen, en dat FALTA door dezelfde bewerking bij een asthmalijder hetzelfde resultaat bereikte. En FALTA is toch in ieder geval een man van groot gezag.

Ten slotte meent KOOPMAN, dat het onwaarschijnlijk is, dat de sympathicus een rol speelt bij allerlei fermentatieve processen. Indien hij eens zou willen nalezen JUSCHTSCHENKO, „Die Schilddrüse und die fermentativen Prozesse”, zal hij wellicht tot andere gedachten komen.

Thans nog een algemeene opmerking. KOOPMAN schrijft zelf ook wetenschappelijke

mededeelingen en daarbij levert hij ook stof tot critiek: in zijn stukje over hypophy-sairen diabetes gebruikt hij het vaak voorkomen van diabetes bij acromegalie als argument voor de stelling, dat er verband bestaat tusschen diabetes en hypophyse-insufficiëntie. Dus: het voorkomen van diabetes bij hyperpituitarisme is een aanwijzing, dat de diabetes berust op hypopituitarisme. Iemand, die zulke onlogische dingen beweert, moest wat kritischer ten opzichte van zich zelf zijn. Trouwens, velen zullen vermoedelijk meenen, dat de critiek, die KOOPMAN in zijn „vagusneurosen” levert op mijn opvattingen, veilig achterwege had kunnen blijven, aangezien een opmerkelijk tekort aan feiten- en literatuurkennis het voornaamste kenteeken van deze critiek vormt.

's-Gravenhage, Augustus 1920.

G. C. BOLTEN.

ONZE KENNIS DER WERKELIJKHEID.

I.

Het stuk van collega KOCH in het *Tijdschrift* van 14 Augustus zal, naar te hopen is, onder algemeene waardeering van de kunde des schrijvers, niet ongelezen blijven. Men behoeft het lang niet op alle punten met onzen collega eens te zijn, om toch zijn poging ons wat abstracter te laten denken, zeer op prijs te stellen. Als bewijs, dat ik zijn artikel met aandacht heb gelezen, zou ik een enkele opmerking willen maken omtrent punt 2 bldz. 578, waar de schrijver het heeft over de volkomen overeenstemming die bestaat tusschen de symbolen eenerzijds door tast- en bewegingszin, anderzijds door den gezichtszin verkregen. Deze volkomen overeenstemming bestaat inderdaad niet: de blindenpsychologie, vooral de ervaringen met geboren blinden, die weer zijn gaan zien, evenals sommige ervaringen uit het dagelijksche leven bewijzen dit.

Het is hier natuurlijk niet de plaats, om op dit onderwerp nader in te gaan; ik wilde deze opmerking slechts maken als bewijs van waardeering voor het geheel.

Rotterdam, 18 Augustus 1920.

E. MARX.

II.

KOCH is overtuigd, „dat door de kennisleer — speciaal die van KANT en HEYMANS —, die ten grondslag ligt aan de hedendaagsche idealistische wijsbegeerte, de fundamenten van de natuurwetenschappen ondergraven worden”. Hij geeft toe, dat er niets is in te brengen tegen de juistheid van de bewijsvoering, dat onze waarnemingen niet overeenstemmen met een daaraan ten grondslag liggende werkelijkheid, noch wat betreft de secundaire qualiteiten (kleur, reuk, smaak), noch wat de primaire betreft (vorm, grootte, beweging), en ook geeft hij de reële geldigheid toe van de causaliteitswet. Na aldus te hebben toegestemd, dat de „wegredeneering van de realiteit onzer schoone natuur” op goede gronden berust, vindt KOCH, dat zij die dit doen een lachwekkenden indruk maken. Hij gevoelt zich onbevredigd, en vindt bij nader inzien, dat de kennisleer drie zeer gewichtige vragen niet bevredigend kan beantwoorden:

1°. Wanneer de realiteit een chaos is, kan ook in de wereld der fenomenen geen orde heerschen. Dit kan zonder meer worden beaamd. Wanneer echter in de realiteit orde heerscht, hoe kan die dan blijven bestaan in het volkomen onzuivere symbool ervan, dat wil zeggen in de natuurwereld? Het antwoord hierop moet mijns inziens luiden: omdat er volgens de causaliteitswet een *vast* verband bestaat tusschen de gevolgen (de fenomenen) en hun oorzaken (de realiteiten), al is ons de *aard* van het verband onbekend.

2°. Hoe kunnen de volkomen onjuiste symbolen van gezichts- en bewegingszin met elkaar overeenstemmen? Antwoord: omdat de eerste zich richten naar de laatste, zooals blijkt uit de waarneming van geopereerde blindgeborenen.

3°. Hoe is het mogelijk, dat iemand met normale zintuigen uit zijn waarnemingen, die toch een geheel onjuist beeld van de werkelijkheid geven, besluiten trekt, die voor hem nuttig zijn, terwijl iemand met gebrekkige zintuigen hiertoe niet in staat is,